СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 235. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 10-го жовтня 1939. No. 235. Jersey City, N. J., Tuesday, October 10, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПІДОЗРІВАЮТЬ САБОТАЖ НА БОЙОВІМ КОРАБЛІ

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — На тяжкім американськім бойовім кораблі „Арізона" щось сталося. Але власті не хочуть виразно сказати, що саме. Підозрівають, що хтось поповнив саботаж і ушкодив машинерію та збірники, а навіть покалічив людей. Туди виїхав голова федеральних агентів, Едгар Гувер, щоб особисто керувати слідством. На запити журналістів Гувер відповів, що ніяк у тій справі не може давати ближчих пояснень.

ПРЕЗИДЕНТ НЕ ХОЧЕ ПОКИЩО ПОСЕРЕДНИЧИТИ.

ВАШИНГТОН. — Запросини націстичного режіму, звернені на адресу Рузвелта, щоб він посередничив між воюючими сторонами в ціли осягнення миру в Европі, впали на мертвий ґрунт. Президент цілком не відповів на це, а коли журналісти допитувались, чому президент мовчить, його секретар відповів, що хай собі ту мовчанку вони пояснюють як самі хочуть.

Назагал є таке переконання, що президент радо взяв би на себе ролю миротворця, якби мав сяку таку надію на успіх. Та покищо тої надії нема. Кажуть, що найбільшою перешкодою для президента є це, що націстичний уряд як основу до переговорів приймає рішення, що доля Польщі вже запечатана.

ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ПЕРЕМОГУ ДЛЯ ПРОТИВНИКІВ ЕМБАРҐА.

ВАШИНГТОН. — У сенатських колах є таке переконання, що вже в скорому часі проект зміни невтральностевого закону буде предложений під голосування сенату, і за обчисленням більше число сенаторів є за зміну, ніж проти зміни.

КВИЛ НЕ ХОЧЕ НАТАВРУВАТИ КОМУНІСТІВ.

НЮ ЙОРК. — Майкел Квил, якому нюйорська Партія Праці предложила до підпису свою ухвалену недавно резолюцію, що таврує комуністів „зрадниками робітничого руху", відмовився ту резолюцію підписати, хоч згадана партія грозила йому, що не поставить його більше на листу своїх кандидатів на радних міста Ню Йорку. Квил назвав цю резолюцію „военною гістерією" і хоч вона була ухвалена більшістю голосів на спеціяльних зборах згаданої партії, проте він назвав її „недемократичною".

„ІРОКВОЙ" УЖЕ МАЄ МІЛІТАРНУ ОХОРОНУ.

ВАШИНГТОН. — Корабель „Ірoквой", якому за інформаціями німецького адмірала грозила небезпека затоплення, хоч не подає через радіо свого положення, то знаходиться в безпечнім стані. Морські власті подали до відома, що його зустрів уже американський воєнний корабель і під його охороною „Ірoквой" пливе спокійно додому.

ЗНОВ ЧУЖА СУБМАРИНА НА АМЕРИКАНСЬКИХ ВОДАХ.

ГАЙД ПАРК. — Президент Рузвелт авторизував новинку, що власті заприміти знов чужу субмарину, що плаває по американських водах, недалеко Фльориди. Субмарини не можна було зідентифікувати. Одначе стверджено, що вона знаходилась 15 миль від міста Маямі.

„НОРМАНДІ" ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО ДОВГОГО СПОЧИНКУ.

НЮ ЙОРК. — Величезний (другий щодо величини на світі), французький корабель, „Нормандi" приготовляється в невтральнім нюйорськім порті до довгого спочинку. Всі мягкі крісла і софи, матераці, дивани й інші речі, що їх могли би поїсти молі, спаковані разом і грубо обсипані нафталіною. Всі срібні речі, як теж образи, дзеркала і т. п. позношені до одних кімнат. Судячи по тих усіх приготуваннях, догадуються, що „Нормандi" готовиться до 2—3-літнього спочинку, а значить і французькі власті сподіваються, що війна щонайменше так довго потягне.

ВЛОМ ДО ДОКУМЕНТІВ КОМІТЕТУ ДАЄСА.

ВАШИНГТОН. — До офісів комітету Даєса крізь вікно вдерлись вночі якісь невідомі справники і бушували по документах та зізнаннях, одержаних недавно в Шікаґу. Правдоподібно, що деякі документи, що мали компромітувати певні високопоставлені особи комуністичними звязками, вкрадено.

ПОЛЬСЬКІ АПЕТИТИ НЕ МАЛІЮТЬ.

ОТАВА. — Польський консул у Канаді, Подоський, сказав, що по закінченні війни повстане ще більша Польща, ніж була перед війною. А повстане вона в той спосіб, що буде революція в Німеччині і Советах. Українські елементи, між іншим, будуть тим чинником, що приспішать кінець Советам і Польща скористая з тої нагоди так, що ще більше розростеться, говорив консул.

СУМНІВАЮТЬСЯ В ПОМІЧ СОВЄТІВ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ.

ВАШИНГТОН. — Департамент торговлі обчисляє, що Совети не будуть усилі дати Німеччині такої підмоги в сирівцях, якої німці потребують. Бо джерела советських сирівців, а також комунікація, є дуже нерозвинені. Передівсім зле стоїть справа з газоліною, якої Німеччина найбільше потребує. Внаслідок певного машинового розвинення советської армії Совети тої газоліни, яку видобувають, самі потребують.

„МЕТРОПОЛІТАЛЬНА ОКРУГА"

Уряд порту Ню Йорку обчислив, що кожного дня зо стейту Ню Джерзі приїжджає на роботу до Ню Йорку 328,000 осіб, а по роботі вертаються назад додому. Коло 130,000 з цих „комутерів" уживають до переїзду залізниць.

Рівнорядно з такими людьми, що живуть у Ню Джерзі й працюють у Ню Йорку, є сотки тисяч осіб, що живуть у Ню Йорку, а кожного дня їздять на роботу до Ню Джерзі, ба навіть до Пенсилвенії.

ВИРОБЛЯЮТЬ ЗБРОЮ ДЛЯ АЛІЯНТІВ.

Хоч на продаж зброї й амуніції воюючим краям наложено заборону, то проте американські фабрики літаків і летунських моторів напружено працюють, виробляючи ці продукти для Англії і Франції. Обчисляють, що в теперішнім часі вони виконують замовлення на 80 міліонів долярів. Вироблені продукти покищо не експортують, а складають у портах. Вони надіються, що ембарґо буде таки знесене, а тоді вони зможуть випродукувані речі вислати до місця їх призначення.

ЩЕ НЕДОСТАЧА ФАХОВИХ РОБІТНИКІВ.

Не зважаючи на те, що в Америці є міліони безробітних, федеральний уряд не може знайти робітників для ріжних фахових робіт при будові воєнних кораблів. Роботи платяться по 6 до 9 долярів денно.

ОСТАЛОСЯ В ПОЛЬЩІ КОЛО 6,000 АМЕРИКАНСЬКИХ ГРОМАДЯН

БУКАРЕШТ. — Американський заступник консуля, що прибув сюди з Києва, каже, що в Польщі є ще коло 6,000 осіб, що є американцями з титулу громадянства, але походять з тих земель, що давніше були під Польщею.

ШКОЛА В ХМАРОДЕРІ.

Між евеню Коломбос і Амстердам, між вулицями 92. й 93. у Ню Йорку, мають почати незадовго будувати школу в хмародері. Буде це публична народня школа ч. 118., має називатися школою імени Джоан Дарк; має мати 8 поверхів і коштувати 2 міліони долярів.

АВТОР ПОМАГАЄ КАНАДІ

Американський драматичний автор Роберт Шервуд віддав увесь свій цілотижневий прихід з вистави його драми „Ейб Линколн ін Ілліноїс" Канадійському Червоному Хрестові. Обчисляють, що цей прихід винесе від півтори до двох тисяч долярів.

РАДИТЬ НЕ ВІДКИДАТИ ПРОПОЗИЦІЇ ГІТЛЕРА

ЛОНДОН. — Велика Британія не може дозволити собі на те, щоб не розглянути мирового предложення Німеччини і спричинити ще війну з Советами. Так каже Ллойд Джордж і підкреслює, що війна ще не зачалась і ще можна світ замирити. Тільки не треба братися за те, щоб відбудовувати Польщу в її давніх границях.

СОВЄТИ І НІМЕЧЧИНА

МОСКВА. — Советський урядовий комунікат заповідає, що вже є повна співпраця на економічнім полі між Советами і Німеччиною. До СССР прибули 14 німецьких знавців. Совети вже достарчують Німеччині потрібні продукти. Ті новини вважають радше советською аґітацією в користь мирової пропозиції Гітлера. Хочуть такими новинами заставити Англію і Францію не відкидати цеї пропозиції.

СОВЄТИ В ОБОРОНІ ЦАРИЦІ

СТОКГОЛЬМ. — Советська посолка Олександра Колонтай запротестувала перед шведським міністром заграничних справ з приводу того, що один шведський часопис навів слова великого французького письменника Вольтера, писані до цариці Катерини II, а які звучать: „Чи зачали ви, як і інші злодії, ділитися зараз добичю?"

ХОЧУТЬ ЗІБРАТИ В НІМЕЧЧИНІ ВСІХ НІМЦІВ

БЕРЛІН. — Гітлер заявив, що національні меншини є великою перешкодою в замиренні Европи. Ось тому він рішив постягати до Німеччини всіх німців, що живуть в інших европейських краях. Зачав це робити в Тиролі, що є тепер під Італією. Вже зачав переговори з Латвією, щоб звідтам забрати німців. І те саме готов зробити з іншими краями. Між іншим на Волині є до 120,000 німців і коло 800,000 на інших землях України та над Волгою.

ВІДІБРАВ КАЙЗЕРОВІ ПЕНСІЮ

БЕРЛІН. — Гітлер чогось розлостився на бувшого німецького кайзера Вільгельма, що живе в Голяндії на вигнанні. Заказав йому висилати пенсію, яку досі виплачувано йому правильно кожного місяця.

ЕПИСКОП ІВАН БУЧКО В БРАЗИЛІЇ.

Апостольський візитатор на Південну Америку, преосв. Іван Бучко, приїхав до Прудентополіс дня 21-го липня та обїжджає тепер церкви в Прудентопільщині.

ГІТЛЕР У ВАРШАВІ.
Гітлер робить триюмфальний перегляд німецького війська у Варшаві по здачі польських оборонців. Радіова світлина, переслана радіом з Берліну до Ню Йорку.

МИТРОПОЛИТ ШЕПТИЦЬКИЙ СПАРАЛІЖОВАНИЙ

ВАТИКАН МІСТО. — Нема ще потвердження вістки, що Совети зарядили вивезення митрополита А. Шептицького в глиб Москви, як це сталося за царату в 1914 році. Зате вважають певним, що митрополит дістав перед самою советською окупацією удар апоплексії, при чому йому цілковито спаралізовано обидві ноги.

ЗАЧИНАЮТЬ ПЕРЕВОДИТИ „ПЛЄБІСЦИТ".

МОСКВА. — Совети зачали надавати окупації Білорусі характер „добровільного" прилучення. Совет міста Білостоку, як доносить московська преса, візвав населення голосувати за прилучення Білорусі до СССР, удержавлення будинків і промислу та вивласнення тих, яким сеяни забрали землю.

ХТО РЯДИТЬ ЗАХІДНЬОЮ УКРАЇНОЮ?

МОСКВА. — Совети встановили на західньо-українських і білоруських землях дві окремі тимчасові влади. Кожна з них складається з команданта червоної армії, що заняла край, а далі з представника комуністичної партії й двох краєвих представників.

НОВІ АРЕШТИ І СУДИ.

МОСКВА. — По більших містах, як от у Москві, Ленінграді чи Одесі покарано тюрмою багато осіб за те, що в часі советської мобілізації перед заняттям Західної України і Білоруси накупили середників живности, таких як мука, мило, мануфактура. Подібні процеси будуть вестися в багатьох інших містах. Обвинувачених називають „кулаками".

ПОЛЯГЛИ ПІД ЛЬВОВОМ.

ПАРИЖ. — Подають, що в боротьбі під Львовом згинули два польські генерали: Схотніцький і Монд. Той останній був жидом.

РОЗСТРІЛ ПОЛЬСЬКОГО ОФІЦИРА.

МОСКВА. — Советська преса подає, що перед полевим судом станув польський офіцир, якого обвинувачено про намагання потруїти советських офіцирів. При обшукуванні знайшли більшу скількість отруї. Його засуджено на смерть і розстріляно.

ЛИТВА ПІД „ПРОТЕКТОРАТОМ" СОВЄТІВ.

МОСКВА. — Совети натискають на Литву, щоб віддала під советську контролю залізничий шлях, що йде з Лібави, латвійської пристані, через Литву до Ромнів в Україні. А далі хочуть мати право перевозити рікою Німань дерево до балтійських пристаней. За те готові Совети згодитись на плєбісцит у виленській окрузі, що її передше забрала Польща. Але й тут застерігають собі, що Вильно не відійде до Литви, бо „робітництво" міста вже ніби заявилося за те, щоби бути з Советами. Нові советські пропозиції являються „протекторатом" Совєтів над Литвою.

Те останнє особливо виразно пізнати по тому, що Совети хочуть зробити Литву своєю морською і летунською базою.

МУСОЛІНІ ЗА ЕТНОГРАФІЧНУ ПОЛЬЩУ.

РИМ. — Мусоліні далі попирає незалежну Польщу, але тільки таку, щоб булаб на своїх землях, себто на тих, де поляки становлять правдиву більшість.

ЧЕЙМБЕРЛИН ВІДПОВІСТЬ У СЕРЕДУ.

ЛОНДОН. — Британський премієр Чеймберлин відповість на мирове предложення канцлера Гітлера в парляменті в найближчу середу. Та вже тепер можна передбачити, що він скаже. Преса підкреслює, що німецьке предложення закрите хмарами. А урядові кола вимагають, що Англія не піде до таких переговорів, де вже перед нарадами буде визнана німецька окупація Польщі. Англія і Франція будуть домагатись незалежности для Польщі й Чехословаччини, як і того, щоб Німеччина визнала тимчасовий польський уряд та допустила делегата того уряду до мирових переговорів.

НАЙБЛИЖЧА ВІЙНА: НА БАЛКАНІ.

ПАРИЖ. — Ось так думають у Франції. Совети йдуть тепер цілою парою на Балкан. Югославія так тим налякалась, що вже зліквідувала царського посла, якого держала в себе до останніх часів, не визнаючи Советів. Але на Балкан глядить також і Італія як на своє поле впливів. А Гітлер хоче мати там першенство до сирівців. Ось тому лучаться тепер Румунія, Угорщина і Югославія, щоб себе спільно рятувати. Бракує тільки Болгарії, бо та жде на конфлікт, щоб забрати назад від Румунії Добруджу. З тих причин думають, що на Балкані спокою не буде. Але головний двобій за впливи на Балкані розіграється між Советами і Німеччиною.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

"САМОСТІЙНИКИ"

Переглядаючи большевицьку, советофільську, карпаторуську, москвофільську чи московську пресу, завважимо, що всюди, з дуже малими винятками, є далі одна спільна їм ненависть до українства. Деякі з них, одні католики, а другі православні, хоч вважають собе дуже „побожними", то навіть і та їхня побожність не є для них перешкодою, коли приходиться їм видавати осуд про те, що сталося з західньо-українськими землями. І для них безбожник Сталін зробив велике діло, бо прилучив „Червону Русь" (іще є й інші назви!) до — Москви. Дехто при тому пробує, як от советофільський „Лемко", бомбкнути ще й про Київ і про український нарід, але це виходить більш на гумористику. Особливо, коли „Лемко" звертається до „лемків" чи „карпатороссів", щоб вони рішали, куди хочуть належати, та якою мовою мають учити в їхніх школах, визнаючи тим іще далі ось ту глупоту, що вважає лемка чимсь іншим від бойка, подоляка чи волиняка.

Та особливо цікаве є тепер те, що багато з давніх москвофілів уже подарувалиб нам з ласки Сталіна навіть те, що ми називаємо себе українцями. „Лемко" навіть легко підпускає, що властиво назви „Україна" і „український" то є чисто народні назви, такби сказати, хлопські, й тому ніби нема чого тому так дуже противитись. Ось така заява „Лемка" уже пахне трохи пропаґандою, відповідною до „робітничо-селянської" влади, що ніби вже є на наших землях. Та українці Бог зна від коли про це писали! Ще требаб тепер „Лемкові" піти трохи далі й написати виразно, що назва „Русь" це більш книжна, панська назва, а вже булоб усе в порядку, щоб вияснити, звідки взялась „Вікраїна" і „вікраїнці". Навіть булоб це й історично правдиве. Та як на початок, то вже й без того аж забагато правди сказано.

Та важніше й цікавіше є те, що навіть там, де москвофільська преса піддається щодо української назви, то ніяк не може вона знести „українських самостійників". Усе нам уже подарувалиб, так ніби виглядає, колиб ми тільки не дораджували нашому народові відриватись від Москви, бо ніби без Москви — пропадемо.

Та саме те, що Москва так спаралізувала мозки наших русофілів, що вони не можуть навіть припустити, що український нарід може бути цілком самостійним, так як наприклад народи шведський, норвезький, бельґійський, голяндський, данський, що величиною і багатствами краю і чисельністю населення навіть не дорівнюють Україні й українському народові, вказує, який поганий вплив мала на наш нарід московська нагайка. Тільки раб може так думати і відчувати і не бажати бути свобідним. Бож з Москвою ми завжди пропадали, як і пропадаємо тепер. Але так, як пропало, бо й мусіло пропасти польське ярмо, так мусить пропасти і ярмо московське. Український нарід хоче слухати Києва, а не Москви. Це не означає, що ми хочемо з Москвою ворогувати. Ми тільки не хочемо бути в неї на службі. Хочемо бути на своїй землі повними господарями, а не наймитами. Хочемо жити як браття, кожний на своїм господарстві, з тим, щоб собі спільно помагати і спільно себе оборонювати, бо доперва тоді, коли так буде, то буде добре. Ось це є те, до чого змагаємо, ми — українські самостійники.

Польща на передодні розвалу

1. Чому Польщу постигла катастрофа?

Від визначного українського політичного діяча, що з хвилиною заняття Львова большевиками опинився в границях одної з сусідніх держав, дістали ми характеристику політичних відносин та зокрема життя українців у Польщі перед її розкладом, якими ділимося з нашими читачами. — Редакція.

Недавно принесла світова преса зазив знаного пяніста Падеревського, бувшого премієра Польщі, звернений до польського народу та до всіх народів цивілізованого світу, у якому автор, закладаючи протест проти німецько - совєтського наїзду на Польщу, заявляє, що Польщу стрінула катастрофа, але вона **сповнила місію великанської ваги** на сході Европи, бо вона виступила як „оборонець свободи, европейської цивилізації і християнства" проти варварства гітлеризму і большевизму. І хоча Польща упала, то свою відвічну „місію оборонця християнства і свободи" для добра західньої Европи вона знов сповнила.

Падеревський особа добре знана у цілому світі зокрема в Америці, а його слова, що перебігли значну частину світової преси, готові знову викликувати у світі **фальшиве переконання про „свободу та християнську" культуру недавньої Польщі.** В значній частині завдяки фальшивим інформаціям та впливам Падеревського повстала поверсайська Польща в таких границях, в яких вона дожила до останніх тижнів, стаючи **правдивою тюрмою непольських народів.** Від 15 літ Падеревський жиє за кордоном, стоячи в опозиції до правлячого табору пілсудчиків, одначе він, а не хто інший найкраще репрезентує духовість провідної верстви польського народу.

Вона виявляється у меґальоманії і переконанні про месіянство і толеранцію польського народу при рівночасній безграничній **облуді, нетолеранції і заскорузлості,** питомій Польщі XVII. і XVIII. ст. На устах пересічного поляка фрази про свободу і оборону християнства на сході Европи, при рівночаснім **гнобленні всіх непольських народів усіми нехристіянськими середниками, запозиченими від пруської ґакати з її кольонізаційними комісіями і від російської охрани, знаної з перфідії і провокації.** Додаючи до того старошляхотську самоволю **польського поліцая,** старшини пограничної сторожі, наставленого війта чи пересічного таки урядовця, самоволю, яка не знала ніякого права, коли йшло про н е п о л ь с ь к о г о громадянина Польщі, дістанемо реальний образ польської духовости, серед якої плило життя непольських народів Польщі в останніх місяцях її існування.

Для неполяка в Польщі не було ніякого права. Текст польської конституції про рівність усіх громадян перед правом був такою пустою фразою, що, як оповідала шкільна дітвора, при її читанні в школі українська молодь вибухала сміхом. В Польщі на українських землях був один тільки праводавець і виконавець свого права: ним був **„пшодовнік поліції"** (комендант поліційної станиці). Його рішення, його опінія були безапеляційні; мало що помагали відклики до вищої інстанції, бо опінія команданта поліції у відношенні до неполяка, а зокрема до українця, була міродайна і для Варшави.

Самоволя поліцая, члена „Стшельца", півмілітарної орґанізації, зложеної з сільського шумовиння, все уходила безкарно, а судове доходження свого права проти самовільника могло нерідко закінчитись засудженням покривдженого українця за обчернення „владзи і вроґе наставєнє до паньствовосці польской".

Розумний чоловік не міг прямо зійти з дива, як провідні кола Польщі могли довести свою дорогою боротьбою цілих поколінь добуту батьківщину, до такої анархії, що вона мало чим ріжнилася від Польщі другої половини XVIII. ст. Переконання, що „Польска нежондем стої" було таке саме загальне у сучасних поляків як і у їх предків з часів розборів Польщі.

Ще друга хороба точила орґанізм польської держави — це якесь безглузде переконання, що Польща є „паньствем народовем", себто зложеним майже з самих поляків. Ту безмисльну фразу про 35 мілонів поляків, отже потугу — „моцарство", як говорилося все в Польщі — потрапила урядова пропаґанда впоїти пресі Анґлії та Франції, на велике нині розчарування тих союзних держав. Але те саме впоювала польська преса проти всякої льоґіки теж у голови всіх поляків.

Вже по грубо **фальшованій польській статистиці,** яка приміром у східній Галичині начисляла пів міліона поляків греко-католиків, в Польщі було тільки 69 на сто поляків, а 31 неполяків; на ділі поляків не було більше як 60 на сто, а проте теревені про „паньство народове" були політичним „вірую" подавляючої більшости поляків і зо свічкою треба було в Польщі шукати людей, що розуміли би безглуздність такого переконання.

Та на тім не кінець, бо, беручи своє хоробливе бажання за дійсність, ціле державне життя достроювано до тої омани і начинано проти нуртуючого життя непольських народів, пливучи очевидно бистрим ходом до нинішньої траґедії і для поляків, але теж і для українців та білорусів.

В адміністрації, в суді, у війську, в школі — в останнім часі навіть у сільській т. зв. самоуправі (бо в Польщі від 1932 р. на ділі ніякої самоуправи на непольських землях не було) введено польську мову, урядовців, учителів із заходу, що ні слова не вміли по українському. Життя з тим абсурдом сварилося, виникали ріжні непорозуміння, недорічності, конфлікти з декуди високо свідомим українським елементом, але не переконувало людей, що думали **категоріями шляхтича** XVII. ст., ясно виложеними в повістях **Сенкевича,** приятеля Падеревського, що став правдивим виховником польської інтеліґенції на нещастя їх власної батьківщини.

Наслідок того був тільки один — кожний поляк сказав собі: **„не є Польща паньством народовим, то ним мусить бути"** і звідси безгранична ненависть і погорда пересічного поляка — від аристократа до робітника — до всього, що непольське, а зокрема українське. Звідси теж плила начальна напрямна польської державної політики: **усіми середниками, без огляду на право і мораль треба винародовити неполяків, передовсім українців. Треба всіми державними засобами скріпляти Польщу на східніх, зокрема українських землях, щоб тут добути чисельну і культурну перевагу польщини!**

Іншими словами, за ціль державної політики принято засаду знищити непольські народи всіми середниками. Податок прим. українця йшов на його таки нищення. Ця — не скажемо злоба, але щось гірше, бо безглуздя кермуючих чинників у Польщі викликувало зовсім природньо прямо протилежні наслідки. Насилля викликувало сильну реакцію; воно ставало наймогутнішим середником їх національного освідомлення.

Напевно можна сказати, що 50 літ культурно-освітньої праці серед українських мас не зробило би тої національно освідомляючої праці, не виховалоб так успішно корисного і здисциплінованого громадянина будучої української держави, як приміром останніх 10 літ польського панування, зокрема по першій пацифікації 1930 р. до упадку Польщі.

Може ніколи не було на тих землях серед українського народу такої глибокої **ненависти** до Польщі як в останнім році, **коли національний гнет** доходив до зеніту; може ніколи серед українців (а напевно і білорусів Польщі) не було стільки кандидатів на дезертирів з польської армії, що перед самим її упадком. Кожний ждав тільки, щоб дістати нагоду розправитися з кольоністом, стшельцом, наказним війтом, поляком учителем, поліцаєм, з польськими „матечками"-монахинями, що всі вони як павуки, своїми тенетами обсіли український нарід на його землі, задавлюючи життя нації.

Але теж з другого боку ніколи серед розсварених і **схильних до анархізму українців** не було такого стихійного гону до солідарности, до усування колотнеч, до випростування одного національного фронту проти спільного ворога від чорного робітника чи служниці починаючи, кінчаючи на духовій **еліті** нації. Загальним став клич: **„Дайте нам одного провідника, щоб його слухати".** Не видали його зпоміж себе політичні угруповання; духовим диктатором нації стає митрополит Шептицький, прямо обожаний не тільки в греко - католицькій Галичині, але теж на православній Волині та Холмщині. Не диво проте, що найсильніші переслідування в останніх місяцях звернулися проти греко - католицької церкви та її духовенства.

(Далі буде).

Похід московського медведя в Европу

Здається, що ніхто не зробив більшої прислуги большевицькій Москві, як Гітлер. Він то впровадив Москву в середущу Европу, він показав їй шлях імперіялістичної політики. Коли Німеччина здобувала нові території війною, або погрозами війни, то московський медвідь здобуває це саме чужими руками.

Наїзд на Західню Україну та Білорусь стався тому, що німці розбили були польську армію. Колиб не те, то заледви чи Москва булаб рішилася на війну, маючи таке невідповідне воєнне випосаження.

Минулого тижня Естонія пішла „добровільно" під московську „протекцію". Москва буде вживати естонських портів. Той самий процес відбувся з Латвією. І литовський міністер заграничних справ, Урбзис, укладає в Москві нові взаємовідносини між Советами і Литвою, які будуть подібні до тих, що їх „приняли" вже Естонія й Латвія.

І перебування турецького міністра в Москві має велике політичне значіння для дальшого розвитку політичної ситуації на сході Европи. Заграничні кореспонденти повідомляють, що Туреччина не дуже радо йде на советську вудку.

Ось так Москва забезпечує себе не тільки на Балтику, але також на Чорниму морі перед евентуальною небезпекою з заходу.

Ця московська політика наганяє страху передівсім Румунії, Югославії та навіть Італії. Колиб Москва дістала подібні концесії від Туреччини, як вона дістала на Балтику, то це означалоб, що цілий Балкан попав би під московський політичний вплив. Балканські держави, такі як Югославія, що досі держалася здалека від большевиків, чи Болгарія, яка також не виказувала надто великої сердечности до москалів, починають під загрозою московського комунізму змінювати свою політику. Начальник болгарського летунства, полк. Бедеїв, уже відвідав Москву не без того, щоб не привезти до Софії політичних інструкцій. Це саме з Югославією. Італія, хоч на погляд є в союзі з Німеччиною, ніколи не може їй забути факту, що Москва малощо не на границях Альбанії.

Проти советської загрози протестує Рим, як осідок католицької церкви. Папа Пій XII. кількома наворотами перестерігав Европу перед духово-моральною небезпекою комунізму. І слушно, бо большевики вже пустили в рух на українських і білоруських землях свій протирелігійний апарат, який не помине ні римської, ні греко-католицької, ні теж православної церкви на здобутих територіях.

Тільки Анґлія й Франція ще не означили свойого становища відносно нової большевицької політики. Правда, речники обох урядів скритикували гостро наїзд Москви на Польщу, проте можна завважити певну офіційну здержаність, коли йде про уряди Франції й Анґлії, як такі.

Одним словом, союз Німеччини з Москвою значно поміг цій останній закріпити свої позиції. Тільки питання, на як довго ці позиції поможуть Москві вдержатися там, де вона нині є.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ТРЕТЯ.

38)

Зізнає Юлія Варавина, сусіда Гордубалів. Авжеж, бачила Гордубала, ходив як тіло без душі. Поляна йому не давала їсти, коли вигнав Степана, але наймитові пекла курчата й поросята. Ходила що дня спати з Манею, Бог їй прости, відпльовується сусідка, але коли вернувся Гордубал, то сходилась із наймитом хто-зна де; до стайні вже ані ногою. Останніми часами Гордубал і вночі обходив обійстя й світив, начеб сторожив.

А послухайте, свідко, ви бачили, як Гордубал кинув Степана через пліт. Чи мав тоді Степан на собі піджак? Не мав, був лиш у штанах та сорочці. І відійшов без піджака? Авжеж, прошу красно. Отже той піджак, що має тепер на собі, мусів тоді залишитись із його річами в Гордубала? Степане Мане, коли ви вернулися по цей піджак до Кривого?

Степан встає й непевно морґає.

Ви його віднесли тої ночі, коли був забитий Юрай Гордубал. Можете сісти. І прокуратор переможно щось записує.

Відведіть обох обвинувачених, каже голова суду. За свідку викликають Гафію Гордубалівну.

Приводять синьооку, гарну дівчинку; панує глибока тиша.

Не бійся, мала, та піди сюди, мовить по батьківськи предсідник суду. Коли не хочеш, то не мусиш свідчити. Так що, хочеш зізнавати?

Дівча запитуючо, злякано дивиться на великоможних панів у талярах. Так що, хочеш зізнавати?

Гафійка слухняно киває. Так.

Чи ходила твоя мати до стайні, коли там був Степан? Авжеж, що ночі. Ти їх бачила колинебудь укупі? Бачила. Вуйко Степан одного разу її обняв і повалив на солому. А що ґазда, що татусь, бував коли з мамою? Ні, татусь ні, тільки вуйко Степан. А коли ґазда вернувся з Америки, бувала й тоді мамуся з вуйком? Гафійка крутить головою. А звідки це знаєш? Бо ґазда був удома, досвідчено й самозрозуміло відповіла дитина. Адже вуйко Степан казав, що тут не буде, що тепер усе стало інакше...

Був ґазда добрий? Гафійка невиразно знизує плечима. А Степан? О, Степан був добрий. Була мамуся добра до ґазди? Ні. А до тебе? любила тебе? Любила тільки вуйка Степана. Варила йому добре? Варила, але він мені з того давав. А кого ти найбільше любила? Дівча засоромлено шепче: Вуйка Стефу.

А як це було, Гафійко, тої останньої ночі, коли помер татко. Де ти спала? З мамою в коморі. Не збудило тебе щось? Збудило. Хтось стукав у вікно, а мама сиділа на ліжку. А далі? Далі нічого, мама казала, що мушу спати, а то битиме. Й ти спала? Атож спала. Й нічого більше не чула? Нічого. Тільки хтось ішов по подвірі, а мама пішла геть. А хто це йшов — не знаєш? Дівча здивовано розкриває уста: Но, Степан. Із ким іншим ішлаб мама з хати?

Панує страшенна тиша, аж дихати тяжко. Півгодини перерви, каже швидко предсідник і сам виводить Гафійку за рученя. Ти слушна дівчинка, бурчить, слушна й розумна; але будь рада, що не знаєш, у чім річ. Присяжні шукають у кишенях, щоб його Гафійці дати; товчуться довкола, щоб хоч по голівці її погладити.

А де Степан? — питає Гафійка срібним голосочком. А ось тут товстий Гайдар, сопе й протовкується до Гафійки: Ходи, мала, ходи, відведу тебе додому. Але на сходах повно людей, подають Гафійці то яблуко, то крашанку, то шматок паляниці, сякаються зворушено в хустини, жінки її цілують і рясно плачуть; Гафійка цупко тримається за грубий палець Гайдара й сама найрадшеб плакала; та Гайдар каже: не плач, куплю тобі цукорки, й дівча радісно підскакує.

Розправа сунеться далі, часами завязується немов вузол, кілька рук мусять його розплітати. Зізнають Хлобуняк, по вулишному Гусар, Олекса Горобець та його жінка Ганна, потім сусіда Явдоха Герпакова, складають свідоцтво про отсю жінку тут, про Поляну Гордубалову. Боже мій, скільки того люди знають про людей, аж соромно; Бог уже й судити не потребує, судять люди. Тут за свідка зголошується якийсь пастух Яким. Приступіть, свідку, не мусите присягати.

Що?

Присягати не треба. Скільки вам літ?

Що?

Скільки вам літ, Якиме?

А, не знаю. Навіщо? Во імя Отця й Сиса й Святого Духа. Переказує вам Юрай Гордубал, що його жінка була добра й вірна.

Стрівайте, Якиме, як то переказує? Коли він вам це сказав?

Що?

Коли він вам це сказав?

А, коли? Ну, не знаю. Дощ тоді йшов. Казав мені, перекажи їм це ти, Якиме, тобі повірять.

Бог з вами, діду, з цим ви прийшли аж із Кривого?

Що?

Можете йти, Якиме, вже вас не потребуємо.

А, дякую красно. Слава Ісусу Христу.

Зізнає скляр Фаркаш. Той склярський діямант купив у мене Степан Маня. А чи ви його знаєте? Як не знати, оцей тут, цей жовтий. Встаньте, Мане: признаєтесь, що купили оцей діямант у скляра Фаркаша? Не признаюсь. Можете сісти, Мане, але так собі не поможете.

Зізнають жінки Івана Барана, Федора Гречки, жінка Андрія Дишлюка. Ах, Поляно, яка ганьба: пальцями на тебе вказують, осуджують твій гріх, жінки побивають камінням чужоложницю. Ніхто вже не бачить Степана Маню, марно прикриваєш схрещеними руками вагітний живіт, не закриєш свого гріха; Степан убив, щоб ти грішила. Дивіться на безсоромницю, ані голови не похилить, не заплаче, не беться чолом об землю, поглядає, немовби хотіла сказати: говоріть собі, говоріть, що мені до того?

Обвинувачена, маєте що додати до зізнання Марти Баранової?

(Далі буде).

З ДНЯ

ЗАГРОЖЕНІ АМЕРИКАНСЬКІ СВОБОДИ.

Професор Гері Вудберн Чейз виголосив з нагоди розпочаття шкільного року до студентів Нюйорського університету промову, в якій напоминав їх, щоб вони добре берегли американських громадянських свобід, щоб їх хтось часом не „скалічив, і то в імя самої демократії".

Пересторога дуже на часі. Бо саме тепер появилося всюди чимало гончих псів, які ніби в імя „демократії" не дозволяють іншим сказати, чи написати хочби слова критики на адресу демократії. Хто виcкаже найменшу заввагу на адресу демократичного устрою, зараз його таврують як „недемократа", а навіть „фашиста", чи „нациста".

ДЕМОКРАТІЯ ПОТРЕБУЄ КРИТИКИ.

Тимчасом сама демократія, коли вона справді має бути „найкращим суспільним устроєм", потребує критики, потребує когось, що видвигав би на верх її помилки та в той спосіб помагав їй уліпшувати себе. Без цієї критики демократія стане якимсь недоторкальним божеством, фетишем, довкруги якого фанатики готові запровадити найжорстокішу диктатуру.

Нюйорський прокуратор Дюї під закінчення процесу проти політичного проступника Гайнса, сказав, що в демократіях також діються погані речі. Але як довго демократична система здібна ці погані речі з себе викинути, так довго вона здорова й має забезпечене існування.

Чи можливо ці погані речі з нутра демократичної системи викидати, коли ми здавимо всяку критику тої системи? Здавивши критику на адресу демократії, ми тимсамим убємо саму демократію.

ГОНЧІ СОБАКИ.

А до цього, видно, прямують усякі гончі собаки, які винишпорюють по ріжних газетах такі уступи, що критикують демократію, й тими уступами стараються доказати, що дана газета, чи ціла організація, не є „демократична", а навіть вороже відноситься до демократії. Трапляється нераз таке, що ті гончі собаки вирвуть одно місце навіть в такої статті, якої цілість одобрює й обороняє демократичну систему. Переложивши лиш поодинокі критикуючі місця англійською мовою й деколи надрукувавши їх, дають тим перед американськими чинниками „доказ" на обвинувачення, мовляв, хтось є „недемократ".

АМЕРИКАНЦІ КРИТИКУЮТЬ ДЕМОКРАТІЮ.

Розумні й чесні американці поступають інакше. Вони відважно дивляться на все довкруги і коли бачать у демократіях щось лихе, то відразу це таврують. Нераз ми наводили голоси тих американців. До них у першу чергу належить генерал Гю Джансон, який нещадно, критикує зло, де воно не знаходилось. До них належить також Барнес, Флин, Петлер, Клепер і багато інших передових американських журналістів, які мають настільки цивільної відваги, що не заслоняють зла, навіть коли воно являється в демократичній системі

ГОЛОС СЕНАТОРА БОРИ ПРО ЕВРОПЕЙСЬКІ ДЕМОКРАТІЇ.

А тепер зареєструємо слова сенатора Бори, виголошені в федеральнім сенаті на вступі дебати про знесення ембарга. Бора дословно сказав:

„Я зо свойого боку, й тільки зо свойого, дивлюсь на теперішню війну в Европі як на ніщо інше, а на один уступ у кривавім томі европейської політики сили — рівноваги сили, яку Джан Брайт, великий чоловік з простолюддя Англії, раз назвав прокляттям, що висить над всяким можливим европейським миром. Так, це політика сили! Це старе питання рівноваги сили.

„Хіба було воно що інше, коли европейські демократії в „благословенній згоді" стояли над розчленованим тілом Чехо-Словаччини, одинокої справжньої републики в тій частині світу? Хіба воно було що інше, ніж політика сили, рівноваги сили, коли премієр Великої Британії, держачи високо підписану згоду між премієром Великої Британії і премієром Німеччини, казав людям Великої Британії і цілому світові, що маємо мир, мир з честю, що панові Німеччини можна вірити?"

ЯКА РІЖНИЦЯ ТОДІ І ТЕПЕР?

А далі сенатор Бора говорить: „Хіба жорстока, брутальна, обридлива наука націзму була інакша в Мінхені, ніж у Варшаві? Хіба цивілізація демократій була менше загрожена, коли Чехо-Словаччина впала з рук убивників, ніж тоді, коли Польщі те саме грозило? Коли мужі в Мінхені довершили своє страшне діло, хіба вони тим не віддали на ласку і неласку тисяч тої раси, котрої сама вже присутність навіває смертельний гнів і бажання пімсти чоловіка, якому їх віддано під цілковиту контролю? Чи це була гуманність? Чи це була демократія? Чи може це був звичайний поділ сили, розділ території?"

СЛОВА ЧЕЙМБЕРЛИНА.

„Хіба гидкі доктрини панівної сили в Німеччині", говорив Бора, „були відмінні в часі всіх тих років, коли то демократії, чи лиш деякі з них, плянували й одобрювали розбудову морської і сухопутної мілітарної сили, що належить до авторів цих доктрин? Якіб не були осоружні для нас ті ідеольогії в поодиноких частях Европи, я заявляю словами премієра Великої Британії й читаю: „Я не сумніваюся ні на одну хвилину, що ідеольогічні мотиви не існують. Вони лишаються незмінними. Але я заявляю, що якіб вони не були, ті ідеольогічні ріжниці, вони не входять у рахубу в питаннях цього роду. Таке є питання конфлікту з Німеччиною" — закінчив сенатор Бора.

І МИ ПРО ЦЕ ПИСАЛИ.

Про лицемірство европейських краів, включаючи демократії, ми також нераз писали. Кілька тижнів тому ми навіть наводили тотожнісінько ті самі слова Чеймберлина, що й їх сенатор Бора наводить, як доказ цього европейського лицемірства.

Та всякі того роду критичні завваги на адресу демократій дехто бере за „докази" ворожости до демократії.

ПОКАРАЛИ ЯК СТРАХОПУДА.

Микола Манчоф у Торонті пішов на місяць до вязниці за волокитство, бо, як посвідчив поліцай, він страшив людей своїм виглядом. В найбільшу спеку Манчоф ходив у тяжкому, подертому й брудному зимовому плащі, під ним мав два убрання і „віндбрейкер", а ще під тим кілька сорочок і дві пари тяжких вовняних комплета спідного шматтяі. Він не памятає, коли купався або мився. Суддя Кіт вирішив, що у вязниці йому стільки убрання не буде потрібно та може вдасться привернути його давній образ людини. Микола по народності москаль з корінної Московщини.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, МІШ.

45-літній ювилей У. Н. Союзу.

Ювилей У. Н. Союзу в Дітройті відбувся дуже успішно 1. жовтня.

Концертову частину виповнив Кружок Мандолінової Оркестри при відділі 94 У. Н. С., під управою проф. Курилова, і хор ім. Котляревського з Гемтремку. Композиції, відіграні орхестрою, припали всім до вподоби та захоплювали нашу молодь. Всі попитували, чия то орхестра. Бо був це їх перший публичний виступ.

Диригент, п. Надхвостач, вивів хорові точки дуже задовільно, за що публика нагородила його гучними оплесками.

З місцевих бесідників говорили про Союзовий ювилей о. С. Побуцький, д-р Яців, адв. п. Чарновський і радний У. Н. С., п. В. Дідик. Від жіноцтва говорила пані Юлія Шустакевич, а від американців говорив п. Джеф рись, правний дорадник великої запомогової організації Мекобіс. Всі вони підносили вагу запомогових організацій та складали ґратуляції й щирі побажання щодо дальшого розвою У. Н. Союзу.

Головну бесіду виголосив гол. рек. секретар У. Н. С., п. Галичин. Він дуже вміло передав історію У. Н. С. та ті здобутки, які Союз придбав на народнім полі й запомоговім. Вказав також дальший напрям у праці.

Відчит п. Галичина присутні вислухали з великою увагою, а потім, при відході, ще дискутували.

Програму ювилейну переводив гол. контр. У. Н. Союзу, д-р Кібзей. Він дуже вміло уложив передмову, а також представляв вступним словом виконавців програми в такий спосіб, що ціла академія була звязана в одну цілість.

Організаційні збори.

Треба ще згадати, що відбулись організаційні збори у Віндзорі, Гемтремку і Дітройті.

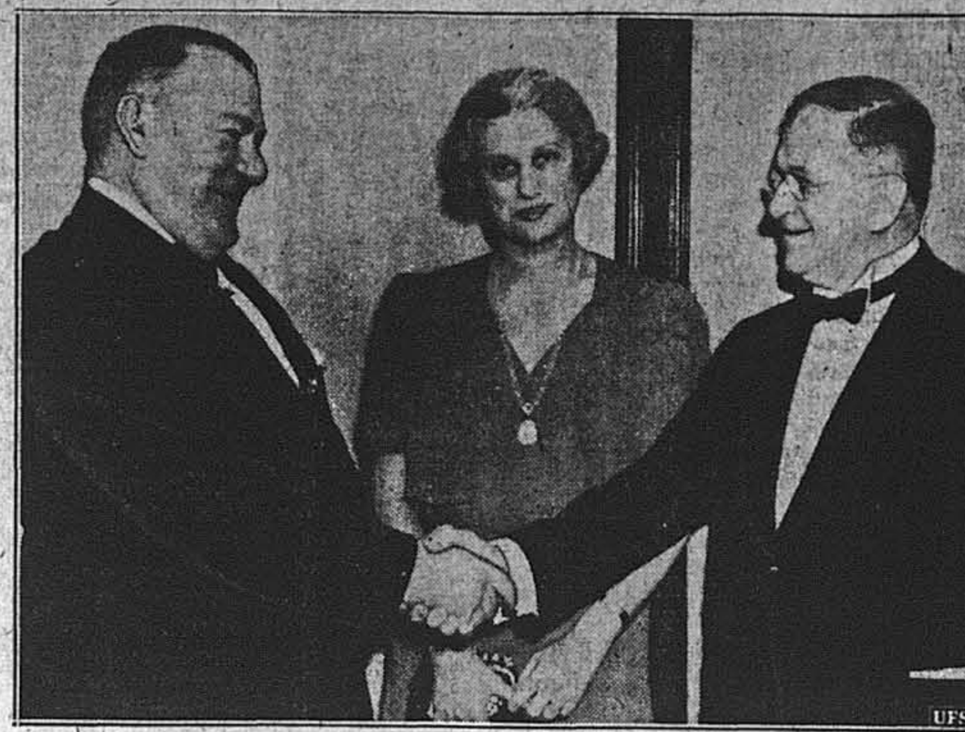
На всіх зборах було багато членів та гостей. Гол. секр. Галичин реферував справу дуже цікаво. Слухачі винесли багато корисних відомостей. І будуть певно й моральні користі для справи У. Н. С., і то як з ювилейної академії так і з організаційних зборів.

Союзовець.

ПРОДАВ МЕТЕОР.

Д-р Лука Смит з Четем, Онт., продав свій метеор у вельми оригінальний спосіб. Він саме поділив 88-фунтовий „небесний камінь" на вісім рівних частин і їх відпродав канадійським і американським університетам та науковим інститутам. Але те ще ніщо! Кожний кусень метеору він з одного боку вишліфував і вирізьбив своє імя на нім, а в іншому місці він подав імена двох осіб, які цей метеор ушкодили молотом, відлупуючи собі кусники на памятку після того, як метеор злетів на фарму мурина. Тим він пімстився на них за знівечення оригінального вигляду метеора. Як було подано давніше, д-р Смит заплатив муринові за метеор 4 доляри, а сам заробив на нім парусот разів більше.

ПРОТИВНИКИ, АЛЕ НЕ ВОРОГИ.

Генерал Гю Джансон (наліво) і секретар внутрішніх справ Гаролд Ікес стрінулись оноді на радіовій дебаті за заграничну політику Америки. Хоч один говорив проти одного, вони видно не чули один до одного ворожнечі. Між ними пані Лімен, жінка стейтового губернатора, що проводила дебатою.

„МАРСЕЛЄЗА" — ГИМН ПЕРЕМОГИ Й СВОБОДИ

Французький національний гимн, „Марселєза", якого слова тепер на устах кожного француза, бере свій початок у Французькій Революції. Автором його є революційний поет Руже де-ль-Ісль, який за один свій вірш перейшов в історію.

Це було третього року Революції, в 1792. р. Надренська армія готувалася до бою проти німців. Місто Страсбург, де знаходилася головна військова кватира, кипіло життям і напругою. Що дня формувалися нові частини добровольців, які зараз же відходили на фронт. До війська голосилися всі, хто лише міг носити зброю в руках. Народня хвиля гніву й ненависти проти ворога сколихнула всіми серцями. Сколихнула вона й серцем молодого поета, Руже де-ль-Ісль, до якого промовили заклики страсбурзьких афіш:

„До зброї, громадяни! Військовий прапор хай має над нашими головами! Сурма вже кличе до бою! Тому, до зброї, у бій! Девіза одна: Перемога, або смерть! Ходім усі і докажім, що ми вміємо остатися свобідними аж до останнього нашого віддиху — для добра й слави нашої Батьківщини й для щастя цілого людства!"

Ніч з 25. на 26. квітня. Прощальна вечеря в мера, якого син командує курінем добровольців „Дітей Батьківщини". Старшинський гумор, шампан і промови. До Руже де-ль-Ісль, уже в старшинському однострої сотника саперів, звертаються, щоб він зложив воєнну пісню для надренської армії. Він годиться й до ранку складає „Марселєзу", в яку вкладає всю душу й динамізм свободолюбного народу.

Надренська армія відперла ворога! Руже де-ль-Ісль, щоправда, не згинув у першому бою, не згинув і в боях наступних — його доля судила йому міняти пізніше часто своїми поглядами й принципами, від революційних до бонапартійських, від бонапартійських до монархістичних, але його заслуга перед своїм поколінням величезна: дрібний поет маловартісної еротики й любовних віршів „Есеї в поезії й прозі", він лишився для наступних поколінь безсмертним автором „Марселєзи", поетом, який у найбільшому народньому зриві й підйомі вмів знайти й підібрати слова, гідні того величного зриву й тих людей, які тоді кровю вписували історію Франції.

„З цією піснею ми перейдемо Рен!" — сказав Наполеон, коли вперше почув „Марселєзу". З нею Наполеон не тільки перейшов Рен — до своїх ніг він положив цілу Европу! З цією піснею на устах ішли міліони до бою, з цією піснею гинули й перемагали.

Заборонена на короткі роки підчас пізнішої монархії, вона здобува наново всі права у війні проти німців 1870-1871 років. Виборовши другу французьку републику, вона виборює й Третю Републику й стає її офіціяльним гимном, з яким ідуть у бій, як передше міліони вояків, в обороні своєї землі й батьківщини.

ЯК ДАЛЕКО ДО ЗВІЗД?

Джан Шилт, начальник астрономічної обсерваторії при Колюмбійськім університеті, піддав строгій критиці дотеперішні обчислення віддалі ріжних небесних тіл від землі. Передовсім виказує він, що 5,000 звізд, найближчих до землі, знаходяться багато ближче до нашої землі, як досі приймалося. Шилт обчисляє, що справжня віддаль виносить лиш одну третину або одну половину віддалі, досі прийнятої астрономами.

Шилт виказує, як сталася така груба помилка; приписує він її заломанню світла небесних тіл.

ПІДВЕЗЛИСЬ, АЛЕ КЕПСЬКО

Два молоді хлопці, що втекли з дому в Апер Дербі, Пенсилвенія, впросилися в Ковтсвилу, Па., до авта проїжджаючого автомобіліста. Попали на поліцая, а цей відвіз їх до їх домів, звідки вони втекли.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Вистава образів С. Ольшанської.

„New Jersey Gallery" дає в Нюарку, в Kresge Department Store, виставу образів пані Степанії Ольшанської (вам. Комарницька) в часі від 14 до 28 жовтня 1939.

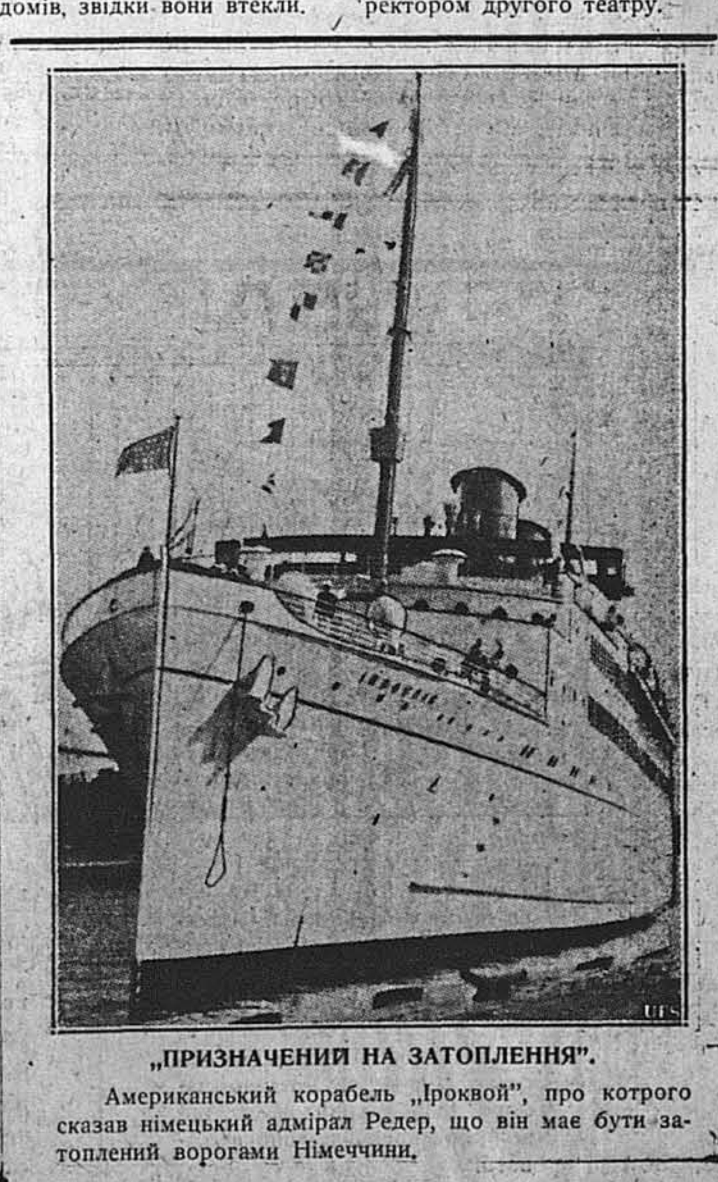
НЮ ЙОРК, Н. Й.

В Мангетен Сентер з українськими піснями і танцями.

В середу, 11. жовтня б. р., буде влаштований у Мангетен Сентері в Ню Йорку „All American Festival" заходами Жіночого Відділу републиканського стейтового комітету. В програму входять українські танці, які будуть виведені під проводом п. Е. Петрика. Сольові співи виконає панна Оля Задорецька.

ДОЛЯ РЕЖИСЕРА МАЄРГОЛЬДА.

У Москві арештували славного режисера Всеволода Маєрґольда. Минулого року його звільнили були з обовязків директора театру, ним основаного, та маючого його імя. Його обвинувачували тоді у „формалізмі", що ніби суперечить „совєтському реалізмові". Та пізніше його призначили директором другого театру.

„ПРИЗНАЧЕНИЙ НА ЗАТОПЛЕННЯ".

Американський корабель „Ірокной", про котрого сказав німецький адмірал Редер, що він має бути затоплений ворогами Німеччини.

ЯК ТЕРОРИЗУЄ МАРИНА ВЧИТЕЛЬОК У КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ

Марина — фігура відома, це креатура продажньої бродіївщини. Його батько змадяризований румун, що був учителем у Рахівщині. Його син, теперішній „м. кор. советнік", так і виховався в мадяронському дусі, але що йому, як гр.-кат. священикові, було незручно відкрито признаватися мадяром, то він і зробився назовні „русским", будучи в серці запеклим мадяром. Марина був стовпом куртяківщини, і тепер, після окупування Карпатської України, його назначили „советніком" і доручили йому ведення (ліпше сказати: зруйнування) українського шкільництва в Карпатській Україні.

Та ось він і руйнує. Найпершим його „подвигом" було те, що забрав усі українські книги із шкільних бібліотек, а також і від шкільної дітвори і вчителі чотири місяці приневолені були „вчити" із зошитків. Як та наука в дійсності виглядала, можете собі уявити" Навчали дітей мадярський гимн і мову і з тих „навчань" діти, плачучи, приходили додому, або взагалі не хотіли йти на ту „науку".

А тепер Марина взявся знищити і самих учителів. Українців дав у найдальші глухі закутини, навіть учителів з кваліфікаціями на горожанську школу, інспекторів та інших. Жінку-вчительку від чоловіка-вчителя відлучив, перевівши їх у протилежні місцевості. Його улюбленим коником було запропонувати жінкам-учителькам тих, що емігрували, щоб вони подали прохання про розвід, інакше будуть викинені із служби...

Тепер Марина, цей садист, ще й інакше тероризує цих нещасних жінок. Просто в ультимативний спосіб повідомив деяких жінок-учительок, що не тільки що не дістануть назад свою посаду, але... коли до того й до того часу її чоловік не вернеться додому, то викинуть її за ним... — (КУПС).

ХАБАРНИКИ

„Комуніст" з 29. серпня ц. р. пише:

„Цими днями київський обласний суд під головуванням тов. Туманова закінчив розгляд справи колишніх працівників Київської обласної Держторгінспекції і групи торгових працівників 2-го Київського харчторгу. Шість днів судового слідства остаточно викрили хабарників, які, користуючись своїм службовим станом, приховували злочинні дії ряду торгових працівників, одержуючи за це гроші. Суд встановив, що М. М. Ярошевський, будучи головним держторгінспектором по Київській області, впродовж довгого часу займався хабарництвом, приховуючи злодіїв, що де-не-де окопалися за прилавками магазинів. Він залучив до своєї злочинної діяльности сусіда по кватирі, пройдисвіта Селіського, якому видав мандат громадянського торгінспектора.

„Присудом суду М. М. Ярошевського засуджено до позбавлення волі на 6 років, з відбуттям кари в далеких місцевостях Союзу, з обмеженням в правах на 3 роки і конфіскацією належного йому майна. Б. Л. Селіського позбавлення волі на 3 роки, з відбуттям кари в далеких місцевостях Союзу й обмеженням у правах на 2 роки. Колишніх завідуючих магазинами і продавців І. Мухіна, І. Лібермана, Д. Привороцького, Є. Вепринського, С. Меня, Г. Бланка, М. Межерицького, І. Бетенського — до позбавлення волі на 2 роки кожного в загальних місцях увязнення, з забороною працювати в торгових організаціях впродовж 3 років після відбуття кари.

„В процесі розгляду справи виявилося неприпустиме становище з добором кадрів у Київській держторгінспекції. Так звані громадські інспектори це в ряді випадків люди, не звязані з громадськими організаціями, яких ніхто не обирав, не затверджував. Частина з них, як от засуджений Селіський, виявляються звичайними пройдисвітами".

„ПЕРШИЙ ДЕЗЕРТИР".

Ґровер Клівленд Берґдол, що втік був підчас світової війни з Америки, щоб не служити в американській армії, вернувся недавно до Америки й станув перед військовий суд. Дістав три роки вязниці.

СПРАВА МИКОЛИ КОПЕРНИКА.

У Видґощі (Бромберґ) сконфіскували свого часу цілий наклад виданих Товариством „Дойче Ферайніґунґ" переписних карток з подобою Коперника, під якою був напис: „Микола Коперник, великий учений астроном, серед німецької національної меншини у Польщі". Городський суд конфіскату затвердив. Проти цього провідники німецької організації внесли відклик до окружного суду та хотять доказувати німецьке походження Миколи Коперника.

ХОТІВ ПОЗБУТИСЯ ЖІНКИ.

Фармацевт з Пружан у Польщі, Крахмальнік, любився з одною дівчиною та хотів з нею одружитися. Але тому, що був жонатий, наймив якогось опришка, щоб той удушив його жінку та опісля повісив її, симолюючи самогубство. Пів години перед хвилиною, умовленою на вбивство, найманий опришок оповів про все поліції. Крахмальніка та його приятельку арештували. Знайдено сфальшований лист з підписом Крахмальнікової, яка буцімто прощається з життям перед самогубством.

СМЕРТЬ ОТОКАРА МАЖАКА.

2. червня ц. р. помер у Празі, в санаторії, оперовий і концертовий співак світової слави, Отокар Мажак, у віці 67 літ. Виступав низку літ в операх у Відні, Берліні, Гамбурґу, Парижі, Лондоні і в Шикаґу. Був пропаґатором чеських опер і музики Сметани, Дворжака, Фібіха і Ферстера. Його прекрасний тенор звеличував опери Моцарта, Вердія, Бетовена і Ваґнера. Виступав у „Народнім Дівадле" у Празі. Помер у нужді.

БІДНІ ЖНИВА В МАНІТОБІ

У Манітобі врожай цього року не дописав: деякі округи видають тільки коло 10 бушлів пшениці з акра. По двацять пять до трицять бушлів будуть мати фармери тільки в кількох громадах. Найкращий урожай у Манітобі є: здовж ріки Ред до американського кордону й у північній смузі: Ніпава, Мінедоса, Дофин, Свен Ривер і в околиці Буасвен і Дельорен. Дуже слабо зародило в полудневo-східній Манітобі близько американського кордону, що на захід від Морден і близько саскачеванського кордону, навколо Рестон, Вірден, Мініота й Сен Лазар.

Крім того цьогорічний урожай буде слабий якістю з причини спеки в липні й недавніх дощів. По інших одначе провінціях Канади врожай цього року добрий; добрий і в Онтеріо.

ПОМАРАНЧІ БАГАТІ НА ЦУКОР.

Помаранчі дуже багаті на цукор. Доспіла помаранча має звичайно вісім частин цукроватої поживи і одну частину цитринової кислоти. Тому помаранчі додають людині і сили і вітамінів. Помаранчі помічні нервовим людям.

ЯК ЗГИНУВ О. КУПАР

Десь у середині червня пройшла побіля дротяного плота табору інтернованих у Варйулапоці молода пані в зелених шатах, в напрямі канцелярії... Ми саме проходжувались. Так, це молода вчителька, дружина священика, мати — здається — троїчко маленьких діточок... Це пані Купарова, в зеленому одязі, безпечно може одягнути і чорний... жалібний.

Шукає свого чоловіка. Шукала по тюрмах... була у „славній" Кривій і прибула також і до табору інтернованих... З двора я хотів на неї гукнути, але мене вояк відігнав... В канцелярії табору могли їй сказати тільки те, що й правда, що в таборі інтернованих її чоловіка не було; він згинув ще раніше.

В тячівській тюрмі сидів з нами один його приятель (імени не подаємо з відомих причин), що оповідав, що о. Купара в одну неділю на очах вірників вивели мадярські вояки і терористи (на чолі з одним підпоручиком) в церкви, здерли з нього ризи, звязали руки і разом з неболою на тягаровому авті кудись відвезли... Від того часу він пропав.

Зараз після того в Требушанах знайшли вісім розстріляних трупів, але ще перед розстрілом вони були у страшний спосіб збиті, потовчені, аж до непізнання. Трупи були змасакровані настільки, що ані приблизно не можна було їх розпізнати.

Рівночасно з тим мадярські бандити розстрілювали в Солотвині на березі Тиси і трупів або закопували на полі, або просто кидали у воду... Чи о. Купар знаходився між першими, чи десь у плесі Тиси, не відомо, але фактом є, що він дотепер не зголосивсь, а то виключене, щоб не сповістив улюблену родину.

Дуже можливо, щоб його замордували солотвинські терористи, бо на нього гнівалися за те, що він експонувався за грушівських робітників, щоб їх взяли на працю до солотвинських копалень, де працювали майже самі мадяри і румуни. — (КУПС).

ІНСТИТУТ ІМЕНИ М. КОПЕРНИКА.

Дня 2-го липня ц. р. відбулася в берлінському університеті врочистість перейменування астрономічно-математичного інституту цього університету на „Інститут імени Миколи Коперника". Кульмінаційною точкою врочистости було відслонення погруддя Коперника, причім ректор університету виголосив промову на тему німецького походження Коперника.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(101)

„Хай боги мають вас обох у своїй опіці", промовив чуло офіцир до Тарзана і Вальтора, даючи їм одночасно приказ, щоб заняли місця по середині арени. Такий був розпорядок королеви Менофри, яка зарядила, щоб їх обох негайно знищити. Але по настроях юрби видно було, що вони оба мають за собою симпатії.

Вальтора всі знали здавна як великого патріота, який критикував королівський режім з любови до свого міста й в імя покращання відносин. А Тарзана юрба полюбила за недавню його відвагу. Два наші гладіятори тепер подали собі руки і попрощались. Але не на смерть. Вони ще були живі.

„Як довго ми живі, ми ще не мертві", почав гумористично фільософувати Тарзан. Але Вальтор відразу зрозумів ту фільософію і запитав: „Чи може ти маєш якийсь плян оборони?" „Ні", відповів Тарзан. „Але хто його знає, що може остання хвилина принести. На смерть треба все бути готовим, але не конче її викликати".

„Шкода, що я не можу кинути слоном на Менофру так, як кинув львом!", почав знову з гумором Тарзан, як вони поважно оба ступали на середину арени. „Цього слона, що має нас убити, певно не кинеш", відповів Вальтор. „Це величезний і дуже лютий слон. Я помагав його колись ловити. Та ось його випускають".